

Міністерство освіти і науки України

*Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника*

Юридичний інститут

Збірник наукових статей

**Актуальні проблеми
вдосконалення чинного
законодавства України**

Випуск XXV

Івано-Франківськ, 2011

Редакційна колегія: д.ю.н., доц. Васильєва В.А. (головний редактор),
д.ю.н., проф. Луць В.В.; акад. АПрНУ, д.ю.н., проф. Погрібний О.О.,
проф. Костицький М.В.; акад. АПрНУ, д.ю.н., проф. Погрібний О.О.,
акад. АНВШУ, д.ю.н., проф. Дзера О.В.; д.ю.н., проф. Фріс П.Л.,
д.ю.н., доц. Галантич М.К.; д.ю.н., доц. Стефанчук Р.О.,
д.ю.н., проф. Коссак М.В.; д.ю.н., проф. Майданік А.Р.; д.ю.н.,
проф. Кириченко О.А.; к.ю.н., доц. Кобецька Н.Р.; к.ю.н.,
доц. Вівчаренко О.А.; к.ю.н., доц. Логвінова М.В.; к.ю.н.,
доц. Ославський М.І.; к.ю.н., доц. Присташ Л.Т.; к.ю.н., доц. Багай Н.О.,
к.ю.н., доц. Загурський О.Б.; к.ю.н., доц. Микитин Ю.І. (відповідальний
секретар).

А43 Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства
України [текст] : Збірник наукових статей. Випуск 25. – Івано-
Франківськ : Прикарпатський національний університет імені
Василя Стефаніка, 2011. – 252 с.

У збірнику досліджуються актуальні проблеми державного
будівництва, питання теорії та історії держави і права, правової
реформи в Україні, екології, боротьби зі злочинністю. Вносяться та
обґрунтовуються пропозиції щодо вдосконалення ряду інститутів
конституційного, цивільного, кримінального та інших галузей права.

Для науковців, викладачів, аспірантів, здобувачів, студентів
служачів, курсантів юридичних інститутів та факультетів, юристів
практиків.

Actual problems in the field of the formation of the Ukrainian State
questions of theory and history of state and law, law reforms in Ukraine,
ecology, struggle against criminality are researched in this issue. The
propositions on the perfection of some institutions of constitutional, civil
criminal and other spheres of law are submitted and analyzed.

Good for scientists, professors, post-graduate students, students of law
departments, practising lawyers.

Реєстраційне свідоцтво: серія КВ №4150. Видється з 1996 року.
Адреса редакції: 76010 Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 44а. Юридичний інститут
Прикарпатського національного університету імені В.Стефаніка. Тел./факс (0342) 50-87-60
імені Василя Стефаніка
код 02125266

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

Івано-Франківський національний університет імені Василя
Стефаніка, 2010
© Юридичний інститут, 2010

ІВ. № 766211

Зміст

Філософські, історичні, методологічні, організаційні та загально-теоретичні проблеми держави і права	6
Жукевич І. В. <i>Співвідношення лоних та нелоних принципів права із системою принципів права</i>	6
Луцький І. М. <i>Філософсько-правові аспекти становлення демократії та громадянського суспільства в Україні</i>	12
Наум М. Ю. <i>Критицизм як метод пізнання позитивного права</i>	18
Онищук І. І., Шутак І. Д. <i>"Пастки" в юридичних документах та способи їх розпізнавання</i>	22
Присташ Л. Т. <i>Політика колонізації шкільної та вищої освіти в Галичині у складі Польщі (1867-1918 рр.)</i>	28
Савецьук Н. М. <i>Оригінальні ідеї державотворення у державно-правовій думці М. Драгоманова та І. Франка</i>	31
Шевчук Л. С. <i>Характерні особливості законотворчого процесу Української Центральної Ради</i>	34
Яворська І. <i>Становлення та розвиток ідей міжнародної судової правотворчості</i>	39
Конституційний лад та права людини. Питання адміністративного та фінансового права. Адміністративне судочинство	46
Ляхович У. І. <i>Правовий зміст та класифікація прав державного службовця</i> .	46
Удод М. В., Ворфоломєєва І. С. <i>Права людини як об'єкт конституційного захисту</i>	54
Фріс І.П. <i>До питання про правову регламентацію організації і діяльності нотаріату</i>	60
Яцків І. І. <i>Загальні положення протидії корупції: адміністративно-правовий аспект</i>	64
Цивільне та сімейне право. Проблема господарського та корпоративного права. Питання цивільного та господарського судочинства	69
Бабецька І. Я. <i>До питання про правову природу переважних прав в корпоративних правовідносинах</i>	69
Васильєва В.А. <i>Проблеми вдосконалення правового регулювання договорів про надання посередницьких послуг та його закріплення у чинному законодавстві</i>	74
Височан В. М. <i>Захист прав споживачів у сфері надання комунальних послуг</i>	80
Длугош О.І. <i>Воля та волевиявлення у правочині</i>	85

Важко визначити умови вільного використання творів та інституту свободи панорами, що передбачає можливість відтворення із некомерційною метою авторського права, як творів архітектури та скульптури.

Групувано необхідність закріпити у чинному законодавстві про авторське право інститут свободи панорами. Запропоновано розуміти свободу панорами як інститут авторського права, що передбачає можливість відтворення із некомерційною метою та без згоди автора об'єктів авторського права, які знаходяться у громадських місцях. Також вважаємо за доцільне закріпити поняття "громадське місце" як таке місце, що відкрите для відвідування необмеженому колу осіб безплатно чи за певну плату.

Таким чином, інститут свободи панорами сприятиме покращенню реалізації можливостей фотографувати об'єкти авторського права та використовувати фотографії та фотографічні твори з некомерційною метою, що не обмежуватиметься тільки інформаційним характером такого використання.

1. Про авторське право та суміжні права: Закон України від 1993 року зі змінами і доповненнями, Відомості Верховної Ради - 1994. - №3. - Ст. 327.
2. Абдуліна І. В. Авторське право на фотографічні твори / І. І. Абдуліна // Інтелектуальна власність. - 2002. - № 12. - С. 14-18.
3. Андрусенко О. М. Свобода панорами як важливий інститут авторського права (іноземний досвід правового регулювання) // Юридичний радник. - 2009. - № 1 (27). - Режим доступу до журн.: <http://www.yuradnik.com.ua/stride/ur/index.php>.
4. Берська конвенція про охорону літературних та художніх творів. Паризький акт від 24 грудня 1971/ Збірник нормативних актів. Авторське право і суміжні права. Законодавство і судова практика./ред. Ковальський В. С. - ЮрІнком Інтер. - 2003. - С. 101 - 135.
5. Дроб'язко В. С. Право інтелектуальної власності./ В. С. Дроб'язко, Р. В. Дроб'язко. - К. ЮрІнком Інтер, 2004. - 512 с.
6. Коноваленко В. В. Авторское право: автору, редактору, издателью./ Владимир Владимирович Коноваленко. - Харьков: Фактор, 2007. - 489 с.
7. <http://wepedia.mobi/uk/ Фотографічний твір>.
8. http://uk.wikipedia.org/wiki/Панорама_freiheit.

Зварич Ж. І. Співвідношення свободи панорами та вільного використання творів у контексті фотографування об'єктів авторського права

У даній статті на основі міжнародного, іноземного і вітчизняного законодавства про авторське право проводиться порівняння інституту свободи панорами із вільним використанням об'єктів авторського права. Автор пропонує свої пропозиції, що стосуються авторського права України.

Ключові слова: авторське право, фотографічний твір, вільне використання творів, свобода панорами.

Зварич Ж. И. Соотношение свободы панорами и свободного использования произведений в контексте фотографирования объектов авторского права

В данной статье на основе международного, иностранного и отечественного законодательства об авторском праве проводится сравнение института свободы панорами со свободным использованием объектов авторского права. Автор предлагает свои предложения, которые касаются авторского права Украины.

Ключевые слова: авторское право, фотографическое произведение, свободное использование произведений, свобода панорами.

Zvarych Zh. I. The Correlation Of Panorama Freedom And Free Use Of Works In Context Of Photographing Copyright Objects

On the basis of international, foreign and domestic copyright law panorama freedom and free use of works compared in this article. The author suggests his own propositions concerning the copyright law of U Keywords: copyright law, photographic work, free use of work, panorama freedom.

Калаур І. Р.

Окремі аспекти застосування норм цивільного й господарського кодексів України та норм спеціальних законодавчих актів для правового регулювання відносин найму (оренди)

УДК 347.453 + 339.187.62

Договір найму (оренди) є одним із традиційних договорів, який в умовах сьогодення широко використовується у підприємницькій діяльності. Укладаючи даний договір власник речі не втрачає свого правового титулу, а передає контрагентові лише можливість здобувати з речі корисні властивості та одержувати плоди і доходи, за що отримує дохід у формі плати за найм (оренду) речі. При цьому власник майна, начебто отримує дохід у формі плати за найм (оренду) речі. Отже, у економічному відношенні продве його споживну вартість частинами [1, 116]. Отже, у економічному відношенні це договірна форма опосередковує такі відносини товарообміну, у яких товаром є не речі, а право користуватися нею [2, 248]. Саме тому законодавство дбайливо намагається надати відносинам, які виникають із цього договору всеможливу визначеність [3, 344].

У своїй науковій роботі автор поставив за мету з'ясувати окремі аспекти застосування норм Цивільного й Господарського кодексів України та норм спеціальних законодавчих актів для правового регулювання відносин найму (оренди).

Оснву правового регулювання договору найму (оренди) складає глава 58 Цивільного кодексу України, структура якої побудована за класичною пандектною системою, що властива структурі Цивільного кодексу в цілому. У § 1 вказаної глави законодавець визначає загальні положення про договір найму (оренди). Необхідність такого моделювання обумовлена наступними факторами: по-перше, окремі види орендних відносин мають свої особливості, які спричинені видом орендованого майна, метою його використання та суб'єктивним складом даних відносин. Як правило особливості укладання та виконання того чи іншого договору найму (оренди) передбачені законом, про що вказано у ч. 2 ст. 759 Цивільного кодексу України. Однак, незважаючи на наявність у кожного виду своїх особливостей всі вони є елементами одного типу договірних відносин - відносин з передавання майна на платній основі у тимчасове користування, а тому повинні мати єдину правову основу. Її функції виконують загальні положення про найм (оренду), які мають уніфікований характер і можуть субсидіарно застосовуватися до регулювання всіх видів договірних відносин найму. Такий підхід звільнив законодавця від необхідності кожен раз відтворювати у Цивільному кодексі одні і ті ж норми у параграфах, що присвячені окремим видам договору найму.

По-друге, загальні положення про найм (оренду) застосовуються при регулюванні договірних відносин найму, для яких законодавством не встановлені особливості укладання та виконання договору.

По-третє, загальні положення про найм (оренду) є базовими і регулюють відносини передавання майна у тимчасове користування за плату. Проте, законом передбачена можливість їх застосування до відносини безплатного користування майном. Зокрема,

у статті 827 Цивільного кодексу України передбачена можливість застосування п. 58 цього кодексу до договору позики, який опосередковує відносини передавання речі в користування протягом певного строку.

Норми 2-6 параграфу п. 58 містять спеціальні норми, які регулюють окремі інші капітальної споруди, найм оренда земельної ділянки, найм будівлі або спеціальні положення щодо врегулювання окремих договорів найму (оренди) встановлюватися і в інших законодавчих актах.

Однією із проблем механізму правового регулювання відносин найму (оренди) є укладання договорів, які підпадають одночасно під режим спеціального правового регулювання декількох його видів (для прикладу договір лізингу капітальної споруди, прокат транспортного засобу). На практиці виникає питання, норми якого параграфу п. 58 Цивільного кодексу України мають пріоритетне застосування до вказаних договорів. У російській юридичній літературі запропоновано шукати відповідь на поставлене питання виходячи із співвідношення понять "види договору оренди" і "договір оренди окремих видів майна", якими законодавець оперує у ст. 626 ЦК Російської Федерації. В основу такого поділу дослідники покладають критерій виокремлення того чи іншого договору оренди. Так, якщо критерієм розмежування є лише предмет оренди, - то це договір оренди окремого виду майна, якщо ж критерієм розмежування є не тільки предмет, але й інші обставини - це окремий вид договору оренди. Через те спеціальні правові норми, що регулюють окремі види договору найму мають пріоритет перед нормами договору оренди окремих видів майна.

Як зауважувалося вище, у § 2-6 глави 58 Цивільного кодексу України визначені соціально значимі договори найму (оренди), кожен з яких має свою гаму видозмін, а залежності від виду майна, що складає його предмет. Так можна говорити про договір лізингу споруди, договір лізингу транспортних засобів, договір лізингу устаткування тощо. Всі вони співвідносяться як загальне та окреме. Через те спеціальні норми про лізинг є пріоритетними по відношенню до правил, що регулюють відносини найму (оренди) транспортних засобів, будівель, капітальних споруд.

У ч. 3 ст. 760 Цивільного кодексу України зазначається, що особливості найму окремих видів майна встановлюються цим Кодексом та іншим законом. Наявність широкого спектру правових норм загального та спеціального характеру, що регулюють відносини найму (оренди) окремих видів майна, потребує правильного застосування принципу пріоритетності норм того чи іншого нормативного акту при укладанні договору найму (оренди) та при вирішенні спорів.

Послідовність застосування визначена у вищевказаній ч. 3 ст. 760 Цивільного кодексу України, де зазначається, що особливості найму окремих видів майна встановлюються цим Кодексом та іншим законом. Таким чином у регулюванні відносин найму (оренди) окремого виду майна пріоритет мають спеціальні норми § 2-6 глави 58 Цивільного кодексу України, за ними слідує загальний характеру, що визначені у §1 цієї ж глави, а потім норми інших законодавчих актів. Остатні повинні відповідати нормам Цивільного кодексу в силу загального принципу, визначеного у ч.2 ст. 4 цього кодексу. Отже, якщо інший закон встановлює норму, якої не має у Цивільному кодексі то тут відсутнє протиріччя і діє цей закон, якщо ж інший закон містить норму, яка є іншою в порівнянні з нормою Цивільного кодексу, то слід застосовувати останню. При колізії спеціальних законодавчих актів, правильно буде з нашого погляду, використати розглянутий вище принцип колізії спеціальних норм § 2-6 глави 58 Цивільного кодексу України.

Пріоритетність норм Цивільного кодексу України у регулюванні відносин найму (оренди) обумовлена тим, що в ньому містяться кодифіковані норми загального

характеру, і він діє на всьому полі цивільних відносин. Водночас в іншому випадку спеціальні норми Цивільного кодексу України, за яким до відносин оренди застосовуються відповідні положення кодексу України з урахуванням особливостей, передбачених Господарським кодексом України. При такому підході норми Цивільного кодексу матимуть субсидіарний характер, що недопустимо. Для усунення вказаного протиріччя ч. 6 ст. 283 Господарського кодексу України слід викласти у наступній редакції: "Відносини оренди регулюються Цивільними актами, прийнятими відповідно до них".

1. Луть В.В. Контракты у підприємницькій діяльності: Навч. посіб.- 2-е вид., стер. - К.: Юрінком Інтер, 2001. - 560 с.
2. Комментарий к Гражданскому кодексу Российской Федерации, части второй / Под ред. проф. Т.Е. Абовой и А.Ю. Кабалкина; Ин-т государства и права РАН. - М.: Юрайт-Издат; Право и закон, 2002. - 976 с.
3. Победоносцев К. П. Курс гражданского права, часть третья. Договоры и обязательства. М., 2003 (Классика российской цивилистики). - 622 с.
4. Закон України "Про оренду державного та комунального майна" // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 30. - Ст.417.
5. Закон України "Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу" в редакції Закону від 29.06.2004 // Відомості Верховної Ради України. - 2004. - № 51. - Ст.547.
6. Закон України "Про господарську діяльність у Збройних Силах України" // Відомості Верховної Ради України. - 1999. - №48. - Ст.408.
7. Закон України "Про оренду землі" в редакції Закону від 02.10.2003 // Відомості Верховної Ради України. - 2004. - №10. - Ст.102.
8. Земельний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. - 2002. - №3-4. - Ст.27.
9. Лісовий кодекс України в редакції Закону від 08.02.2006 // Відомості Верховної Ради України. - 2006. - №21. - Ст.170.
10. Водний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - №24. - Ст.190.
11. Кодекс України про надра // Відомості Верховної Ради України. - 1994. - №36. - Ст.340.
12. Закон України "Про захист прав споживачів" в редакції Закону від 1.12.2006 // Відомості Верховної Ради України. - 2006. - №7. - Ст.84.
13. Закон України "Про фінансовий лізинг" в редакції Закону від 11.12.2003 // Відомості Верховної Ради України. - 2004. - №15. - Ст.231.
14. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - №18-22. - Ст.144.

Калаур І.Р. Окремі аспекти застосування норм цивільного й господарського кодексів України та норм спеціальних законодавчих актів для правового регулювання відносин найму (оренди)

У статті досліджено механізми правового регулювання окремих видів договірних конструкцій найму (оренди) та договірних відносин найму (оренди) окремих видів майна. На основі проведеного аналізу запропоновано авторське бачення механізму застосування норм кодифікованих та спеціальних законодавчих актів до відносин найму (оренди) майна.

Ключові слова: договір найму (оренди), найм (оренда) окремих видів майна, лізинг, оренда транспортних засобів.

И. Р. Отдельные аспекты применения норм гражданского и хозяйственного
 кодексов Украины и нормы специальных законодательных актов для правового
 регулирования отношений найма (аренды)

В статье исследованы механизмы правового регулирования отдельных видов договорных конструкций
 (аренды) и договорных отношений найма (аренды) отдельных видов имущества. На основе
 проведенного анализа предложено авторское видение механизма применения норм кодифицируемых
 и специальных законодательных актов к отношениям найма (аренды) имущества.

Ключевые слова: договор найма (аренды), найм (аренда) отдельных видов имущества, лизинг,
 аренда транспортных средств.

**Kalaur I.R. Separate Aspects Of Application Of Norms Of Civil & Economic Codes Of
 Ukraine And Norms Of The Special Legislative Acts For Legal Adjusting Of Relations Of
 Lease**

In the article the mechanisms of the правового adjusting of separate types of contractual constructions of
 lease are investigational and contractual relations of lease of separate types of property. On the basis of the
 conducted analysis authorial vision of mechanism of application of norms of codified and special legislative
 acts is offered to the relations of property lease.

Keywords: agreement of lease, lease of separate types of property, leasing, lease of transport.

Ковалышин О.Р.

**Перспективи застосування інституту групового позову в
 корпоративних спорах**

УДК 347.72.032

Становлення і розвиток громадянського суспільства неможливі без дієвого
 механізму захисту суб'єктивних прав особи. Сьогодні, як на науковому рівні, так і на
 законодавчому, слабо розвинений механізм захисту від правопорушень, коли останні
 стосуються значного кола осіб. Не торкаючись передбачених законодавством публічно-
 правових заходів впливу на такі правопорушення, необхідно підкреслити, що відсутній
 процесуальний порядок розгляду справ подібного характеру, що стосується значного
 кола осіб, який був би оптимальним для їх інтересів і відповідав обсягу порушених прав.
 Особливо нагальною відчувається потреба в ефективному механізмі захисту останніх
 в корпоративних правовідносинах.

Специфіка корпоративних спорів полягає в тому, що при порушенні корпоративних
 прав учасника, як правило, порушуються інтереси не одного, а багатьох учасників.
 Зокрема, це стосується акціонерних товариств, де, наприклад, при порушенні права на
 дивіденди порушуються права всіх акціонерів. Саме в таких випадках є актуальним
 подання колективних або групових позовів. В Україні інститут групового позову є
 поки-що лише теоретичною конструкцією. В національному законодавстві відсутній
 правовий механізм судового захисту прав за допомогою групового позову.

У дослідженнях групові (колективні) позови аналізувалися саме в контексті
 захисту прав споживачів, захисту прав авторів при порушенні авторських прав. Щодо
 можливості застосування групових позовів у корпоративних спорах, то це питання
 досліджувалося значно менше. Серед авторів, які торкалися проблеми групових позовів
 в аспекті судового захисту корпоративних прав хотілося б відзначити таких вчених як
 Н. С. Балаєва, Г. О. Оболюзіна, В. Е. Беляєвич, Т. В. Степаненко, Г. П. Тимченко,
 І. В. Спасибо-Фалєєва та ряд інших авторів.

Метою статті є визначення суті групового позову, його видів та в
 можливим; переваг застосування групових позовів.

Інститут групового позову не притаманний праву України. Разом з
 колективні) позови добре відомі у Великобританії, Сполучених Штатах
 інших країнах англосаксонської правової системи. Як зауважує Г. О. Оболюзіна: "В
 США груповий позов дозволив не тільки суттєво упорядкувати і спростити порядок
 захисту інтересів групи осіб в суді, але й здійснює позитивний вплив на розвиток і
 функціонування ринкової економіки та всієї правової системи в цілому, включаючи
 правове положення її громадян" [1, с. 142]. Інститут групового позову нещодавно був
 імплементований в російському арбітражно-процесуальному законодавстві. Дискусії
 щодо його правового закріплення в національному законодавстві ведуться також в
 інших пострадянських державах.

Позов на захист певного кола осіб вчені називають по-різному. Одні автори
 означають його як "колективний позов" [2, с. 52]. Інші вживають термін "груповий
 позов" [3, с. 188]. В США такого роду позов називається класовим. До речі, Г. Л. Осокіна
 пропонує похідні (непрямі) та групові позови називати "корпоративними", так як, на її
 погляд, даний термін адекватно відображає суть вимог про захист корпоративних прав
 та інтересів [4, с. 94].

В Україні на науковому рівні проблема групових позовів почала жваво
 обговорюватися відносно нещодавно. Г. П. Тимченко, досліджуючи форми та способи
 захисту цивільних прав, наголошував, що необхідною є розробка процедури розгляду і
 вирішення групових позовів у відповідності з міжнародними стандартами правосуддя
 в сфері захисту прав людини [5, с. 6]. Т. В. Степаненко притримується думки, що за
 своєю правовою природою позови на захист прав та інтересів невизначеного кола осіб
 близькі до позовів, що пред'являються в передбачених законом випадках органами та
 особами, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб.
 Спільною рисою даних інститутів є поєднання суспільних або державних інтересів з
 особистими інтересами конкретних осіб, на захист яких і звертаються до суду суб'єкти
 захисту "чужих" інтересів. Проте безпосередній об'єкт судового захисту є різним [6,
 с. 10].

О. А. Беляєвич вважає, що груповий позов має сприйматися у звуженому значенні
 - як позов учасника групи осіб, яка уособлюючи інтерес певної групи (наприклад,
 меншоритарних акціонерів) і репрезентуючи його, переслідує разом з тим мету захисту
 власного порушеного права або охоронюваного законом інтересу [7, с. 82]. Автор висуває
 думку про те, що деякими законодавчими актами встановлено, що до господарського
 суду допускається звернення не у власних інтересах, маючи на увазі право на звернення
 до суду з груповими та публічними позовами. Більше того О. А. Беляєвич поділяє
 останні в залежності від особи, чії права або інтереси захищаються в суді, на: позови,
 що захищають публічні та державні інтереси; позови, що захищають інтереси інших
 осіб; позови, що захищають інтереси необмеженого кола осіб (групові) [7, с. 83].

Своєрідну класифікацію позовів проводить Б. А. Журбін. Він поділяє групові
 позови на майнові та немайнові. Майновий груповий позов подається від імені багатьох
 осіб, але визначеної наперед групи осіб. В даному підвиді позову встановлюється
 вимога не лише про встановлення суб'єктивних матеріальних прав учасників групи, але
 й про примушення відповідача до виконання обов'язків про відшкодування шкоди всім
 учасникам групи. Немайновий груповий позов подається невизначеним колом осіб і не
 містить вимоги про відшкодування грошових коштів. Автор підсумовує, що фактично
 подібні позови подаються з метою захисту загального інтересу невизначеного кола осіб,
 але з їх допомогою не може бути забезпечений безпосередній захист приватного інтересу